

Datum 2024-10-22
Diarienummer 2024-16619

Kommunstyrelsen, Stockholms stad

Yttrande över remiss Klimathandlingsplan för Stockholms stad 2030, KS 2023/416

Miljöförvaltningens synpunkter

Miljöförvaltningen bedömer att Stockholms stad har tagit fram ett ambitiöst och relevant förslag på klimathandlingsplan för Stockholms stad. Vi ser det som en positiv utveckling av föreslagna plan att programperioden förlängs och gäller till 2030. Även om det är bråttom att ställa om till ett hållbart samhälle är det samtidigt ett arbete som gynnas av långsiktighet och goda förutsättningar att planera arbetet. I Inledningen berörs risker med ett förändrat klimat och en långsiktig vision med klimatomställning och ekonomins stabilitet. Detta borde handlingsplanen trycka betydligt mer på (i inledningen eller avslutningen). Vilka risker det för med sig att inte ställa om för minskad klimatpåverkan (här går ju klimatomställning och klimatanpassning ihop) och vilka vinster/positiva effekter det finns med att vi ställer om (miljömässigt, för näringslivet/ekonomi, socialt, hälsomässigt). I handlingsplanen nämns att Stockholms stad har en separat klimatanpassningsplan, miljöförvaltningen bedömer att klimatanpassningen är en mycket viktig del i omställningen därför borde klimatanpassningsplanen på ett tydligare sätt integreras i Klimathandlingsplanen.

Miljöförvaltningen har valt att ge synpunkter under respektive åtgärdsområde nedan för att avsluta med övergripande synpunkter under "Arbetsätt för att nå målen".

Agera för en rättvis och inkluderande omställning

Miljöförvaltningen ser positivt på att Stockholms stad har vägt in den sociala dimensionen i omställningen och formulerat mål för en rättvis och inkluderande omställning. För att nå framgång inom både sociala och ekologiska mål behöver städer utforma sina verksamheter så att de stärker en rättvis omställning och arbeta för att medborgare blir delaktiga och har inflytande på omställningen. Förvaltningen ser också positivt på att utbildning av barn och ungdomar särskilt lyfts fram i handlingsplanen.

Utveckla ett klimatpositivt energisystem

Ambitionen är hög gällande att nå ett klimatpositivt energisystem. I handlingsplanen sätter man stor tilltro till att BECCS anläggningen i Värtan kommer till stånd och kan leverera enligt plan redan 2027, om den inte kommer i gång enligt förväntan befinner man sig i ett helt annat läge. Miljöförvaltningen ser positivt på satsningen och ambitionen att ligga i framkant på teknikutvecklingen och följer det med stort intresse då Göteborg har liknande anläggningar och ambitioner. En ytterligare aspekt på de negativa utsläppen är ju att de kommer att vara en handel kring detta och då är det viktigt vem som "räknar hem" utsläppsminskningarna och att de inte räknas dubbelt. Viktigt där att vara väldigt tydlig i kommunikationen.

Driva på för hållbara och fossilfria transporter

Inom området finns flera åtgärder som gemensamt förväntas ge en ökad transporteffektivitet och minskade koldioxidutsläpp. Beroende på hur väl de enskilda åtgärderna får genomslag har klimathandlingsplanen två målscenarion, ett högt och ett lågt. Miljöförvaltningen konstaterar att ambitionen är hög men att den motverkas av nuvarande nationell politik med sänkta bränsleskatter, minskad reduktionsplikt och borttagna elbilssubventioner med mera och ser därmed att det i dagsläget blir svårt att nå målen. Därför bedömer miljöförvaltningen att de punkter där kommunstyrelsens roll som påverkare i relation till riksdag och regering är av stor vikt för att målen ska nås. En åtgärd som Stockholms stad har full rådighet över och som inte målsatts är stadens egen fordonsflotta, som skulle kunna vara fossilfri till ett visst årtal.

Planera, bygga och utveckla staden cirkulärt och hållbart

Miljöförvaltningen ser positivt på att inkludera det cirkulära perspektivet även i målsättningarna. I handlingsplanen nämns plast, IT, möbler och textil som prioriterade områden att fokusera på när det kommer till cirkulär ekonomi och att minska klimatpåverkan, vilket går väl i linje med de områden Göteborg Stad fokuserar extra på. Arbetet som beskrivs för att minska användningen av engångsplast är också likt sättet Göteborg Stad arbetar på och kan bli aktuellt att samarbeta kring. Göteborgs Stads erfarenhet är att det är avgörande att ha en systemsyn på varor och tjänster, där anskaffning (exempelvis via inköp) är en del, men också användning, avyttring och att organisera och styra mot mer cirkulära flöden. Det är lätt att endast fastna i kravställning vid inköp. För att uppnå sina miljömål behöver städer även jobba med underhåll, markandsdialog/marknadsutveckling, återbruk, ändrade affärsmodeller, cirkulära tjänster, ökade livslängder med mera.

I handlingsplanen finns ambitiösa planer kring nyproduktion av bostäder.

Miljöförvaltningen ställer sig frågande till att hur planen bidrar till att säkerställa att det inte ökar Stockholms totala klimatavtryck, då själva produktionsfasen står för 50% av den totala klimatpåverkan de första 100 åren? Här borde Stockholm stad ha tydliga mål för minskade utsläpp kopplat till nyproduktion. I Göteborg har AB Framtiden nyligen handlat upp ett projekt (Selma 2, Backa) där de kommer ha halverat klimatavtryck jämfört med genomsnittet.

Styra mot en konsumtion med låg klimatpåverkan i stadens egen organisation

Handlingsplanen nämner inte något specifikt om hur livsmedelsproduktion med lågt klimatavtryck kan främjas. Detta görs givetvis indirekt genom åtgärder för klimatsmart livsmedelskonsumtion som skapar större efterfrågan. Men god tillgång är också en viktig faktor för att skapa efterfrågan. Miljöförvaltningen rekommenderar därför att uppmärksamma detta i handlingsplanen. Möjliga åtgärder är att stötta näringslivet inom hållbar matproduktion, förädling och handel.

Även om Stockholms stad har liten andel jordbruksmark, kan det ändå vara en viktig åtgärd att stötta hållbar lokal produktion, inte minst för att skapa en lokal förankring i samhället av hållbar matproduktion. Det kan till exempel vara växthus i symbios med annan lokal verksamhet. Det kan också kopplas till att stödja invånarnas egen odling. De flesta av de här åtgärderna har sannolikt inte någon stor direkt effekt i ton koldioxidekvivalenter, men kan spela stor roll för att bidra till en övergång till matkonsumtion med lägre klimatavtryck och generellt lägre miljöpåverkan.

Positivt är rekommendationen att utreda hur de offentliga måltiderna kan användas som en plattform för att främja en mer hållbar matkonsumtion i samhället som helhet, i synnerhet mer hållbar kost. Detta i synnerhet eftersom den offentliga konsumtionen endast utgör ett fåtal procent av den totala matkonsumtionen, samtidigt som offentliga måltider når en stor andel av invånarna, till exempel i princip alla barn som håller på att forma matbeteenden och preferenser som de tar med sig under en stor del av sitt vuxna liv.

Arbetssätt för att nå målen

Miljöförvaltningen ser positivt på att klimathandlingsplanen utifrån de utpekade omställningsområdena fastlår ett antal åtgärder med tydligt utpekade ansvar för att nå målen. Förvaltningen är dock osäker på om de motsvarar vad som krävs för att nå de ambitiösa målen. Det är oklart för miljöförvaltningen i vilken grad det handlar om åtgärder som dessa nämnder/styrelser redan har ansvar för eller om det är nya åtgärder som dessa nämnder/styrelser kommer behöva ta ansvar för (det vill säga nya uppdrag). Det skulle kunna tydliggöras vad som är nytt vad som är aktiviteter/ansvar som förvaltningarna/bolagen en tidigare redan har.

Samtliga punkter i åtgärdsplanen bedöms som relevanta men då flera punkter är i formen av ”möjliggörare” med beskrivningar som ”utveckla”, ”verka för”, ”utreda”, ”stärka”, ”skapa”, ”främja” och liknade värdeord, lämnas mycket över till respektive utpekad förvaltning/bolag att konkretisera och vidareutveckla målet. Därför krävs att de ansvariga förvaltningarna/bolagen tar sitt ansvar och avsätter tid och målsätter punkterna. Då många av målen inte är ”siffrsatta” är det oklart om staden kommer att nå de övergripande målen i miljöplanen med de föreslagna åtgärderna.? Miljöförvaltningen bedömer att det skulle vara bra med någon form av effektbedömning för respektive åtgärd.

Miljöförvaltningens erfarenhet är att det finns stora utmaningar i att få till en omställning i praktiken och att det krävs ett förändringsdrivande utvecklingsarbete för att lyckas. Vi saknar ett större systemperspektiv i beskrivningen av arbetssätt, som skulle visa hur man på kort tid kommer att skapa kapacitet och nå den omfattning av omställningen som behövs. Handlingsplanen skulle stärkas av en tydligare beskrivning av arbetssätt för tvärgående systemförändrande arbete mellan Stockholms stads verksamheter och om planen lyfte vikten av att specifika resurser avsätts för att verka förändringsdrivande i olika områden. Vår erfarenhet är att det behöver finnas tydliga förväntningar på berörda förvaltningar och bolag att bidra med tid och resurser för att skapa ett systemomställande arbete som kan pågå parallellt med kärnverksamheten.

Göteborgs Stad har infört ett miljöledningssystem¹ för att alla förvaltningar och bolag ska arbeta systematiskt med ständiga förbättringar för att nå målen i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030. En skillnad mot Stockholm stad är att alla stadens verksamheter ska ta fram egna mål och åtgärder för att bidra till stadens mål och integrera det arbetet i sin ordinarie planering och uppföljning. Miljöförvaltningen anser att ett sådant arbete i Stockholm skulle kunna komplettera handlingsplanen då det aktiverar förvaltningar/bolag i deras miljöarbete. Miljöförvaltningen i Göteborg ger även ett behovsanpassat stöd och följer upp förvaltningarnas och bolagens systematiska miljöarbete årligen genom stödande interna miljörevisioner.

¹ [Systematiskt miljöarbete - Miljö och klimat Göteborg 2030 - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/om-goteborg/planering-och-strategi/miljo-och-klimat/miljoledningssystem)

Gemensamma utmaningar

Slutligen ser miljöförvaltningen att Göteborgs Stad och Stockholms stad delar flera ambitioner och utmaningar inom miljö- och klimatområdet och vi hoppas kunna fortsätta samverka med Stockholms stad, inte minst när det gäller komplexa frågor kring klimatomställning och de många utmaningar som finns kopplat till detta.

Ärendet har handlagts av:

Petter Kjellgren

Miljöutredare

E-post: petter.kjellgren@miljo.goteborg.se

Telefon: 031-368 38 37